

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

УДК 378:81*243

DOI: 10.37026/2520-6427-2023-115-3-41-45

Лариса ГРОНЬ,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри практики англійської мови
та методики викладання
Рівненського державного
гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-8115-9798
e-mail: larisa.gron@gmail.com

Наталія АНТОНЕНКО,

старший викладач
кафебри практики англійської мови
та методики викладання
Рівненського державного
гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-6313-5397
e-mail: antnatasha73@gmail.com

УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО МОВНОГО ПОРТФОЛІО У ПРОЦЕС МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена проблемі впровадження європейського мовного портфелю у процес мовної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Розкрито сутність поняття «мовне портфеліо», проаналізовано цільове призначення, структуру та зміст Європейського мовного портфеліо. З'ясовано, що портфеліо – це новий підхід до навчання, в контексті якого формуються нові способи взаємодії викладача і здобувач освіти й визначаються нові завдання та критерії оцінки знань. За цих умов студент стає активним учасником освітнього процесу, готовим до самоуправління навчально-пізнавальною діяльністю, рефлексивної самооцінки та комплексного контролю.

Доведено, що систематична й цілеспрямована робота з європейським мовним портфеліо дозволяє студентів ефективно формувати іноземну комунікативну компетенцію, наочно представити свої

успіхи в оволодінні іноземною мовою, підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови, самостійно розвивати здатність оцінити власний рівень володіння іноземною мовою та зіставити його з європейськими нормами, визначити найбільш раціональні способи вдосконалення іноземних навичок і вмінь.

Підтверджено ефективність та доцільність упровадження технології мовного портфеліо у процес мовної професійно орієнтованої підготовки майбутніх учителів іноземної мови у закладах вищої освіти як засобу контролю й самооцінювання навчальних досягнень студентів.

Ключові слова: Європейське мовне портфеліо, підхід до навчання, комплексний контроль навчальних досягнень, рефлексивне самооцінювання навчальних досягнень, мотивація до вивчення іноземної мови.

Larysa GRON,

PhD in Pedagogy,
Associate Professor
Department of English Language Practice
and Teaching Methodology,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8115-9798
e-mail: larisa.gron@gmail.com

Nataliia ANTONENKO,
*Senior Lecturer,
Department of English Language Practice
and Teaching Methodology,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6313-5397
e-mail: antnatasha73@gmail.com*

EUROPEAN LANGUAGE PORTFOLIO IMPLEMENTATION IN THE LANGUAGE TRAINING PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE FUTURE TEACHERS AT INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

Abstract. *This article deals with the problem of the European Language Portfolio (ELP) implementation in the language training process of foreign language future teachers.*

It has been revealed the essence of the concept «Language Portfolio» the purpose, the structure and the content of European Language Portfolio. It has been identified that Portfolio is a new approach to training in the context of which new ways of interaction between teacher and student. It has been created and new tasks and criteria for knowledge assessing.

The ELP is a personal document in which the students can record and reflect on their language learning and intercultural experiences.

Language Portfolios are a collection of course work which show learners' level of Foreign Language. It provides a clear structure (the Language Passport, the Language Biography and the Dossier) that contributes to its easy application in teaching Foreign Language and supports the development of learner autonomy. The learner becomes an active participant in the educational process and gets ready for self-management of learning and cognitive activity. Also for reflective self-esteem and integrated control.

The Language Passport section provides an overview of the individual's proficiency in Foreign Language. The Language Biography facilitates the learner's involvement in planning, reflecting upon and assessing his or her learning process and progress. The Dossier offers the learner the opportunity to select materials to document and illustrate achievements or experiences recorded in the Language Biography or Passport.

It has been proved that systematic and targeted work with the European Language Portfolio allows students to form foreign language communicative competence effectively, to present the achievements in language acquisition in principle, to increase motivation among students to learn a Foreign Language, helps to independently develop the capacity to assess the own level of Foreign Language proficiency and compare it with the European Standards, to identify (together with the teacher) the most rational ways of habits and skills improvement.

Key words: *the European Language Portfolio, approach to training, integrated control of learning achievements, reflective self-esteem of learning achievements, motivation to learn Foreign Language.*

Постановка проблеми. В умовах оновлення української освітньої системи висувуються нові вимоги до спеціальної (мовної) професійно-орієнтованої підготовленості майбутніх учителів іноземної мови. Мовні заклади вищої освіти покликані забезпечити підготовку висококваліфікованого вчителя іноземної мови, здатного ефективно здійснювати в закладах загальної середньої освіти науково-педагогічну, навчально-методичну, науково-дослідну, організаційно-управлінську та інноваційну діяльність, розв'язувати складні завдання та проблеми в галузі професійної діяльності.

Одним з компонентів такої складної інтегральної компетентності фахівця є здатність і готовність до автономного вивчення й подальшого використання іноземної мови (Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, 2003).

У галузі іноземних мов концепція автономії студента й автономного навчання спершу розроблялася у зв'язку з навчанням іноземної мови дорослих, а також вивченням іноземної мови для спеціальних цілей (Language for Specific Purposes – LSP). Згодом це питання було перенесено на більш ширшу аудиторію, зокрема заклади вищої освіти, та стало предметом досліджень у контексті безперервного навчання у програмах Ради Європи.

На сучасному етапі розвиток автономії студента у процесі вивчення іноземної мови є найважливішою освітньою метою сучасних програм з іноземних мов (Trim, North, Coste, 2001). За цих умов рівень автономії, самостійності в процесі вивчення іноземної мови розглядається як обов'язковий критерій рівня володіння мовою, що вивчається.

До основних принципів автономного навчання відносять такі вміння: концентруватися на навчальному процесі, планувати й аналізувати своє навчання, працювати в групі, вільно висловлювати на занятті свої думки та враження, володіти конкретними навчальними стратегіями у вивченні іноземної мови та ін. Однак головним аспектом у навчальній автономії виокремлюють уміння рефлексувати й оцінювати свої досягнення (Bimmel, 2000).

Отже, освітня автономія здобувачів вищої освіти передбачає рефлексію, ключовим компонентом якої є контроль та самооцінка, тобто студент самостійно

контролює процес учіння та оцінює отримані результати власної діяльності.

Одним з інноваційних технологій автономного вивчення іноземної мови вважається *Європейське мовне портфоліо* як інструмент демонстрації навчального продукту та підвищення рівня суб'єктності педагога й здобувача в умовах освітньої діяльності, самооцінки досягнень студента в процесі оволодіння іноземною мовою. Крім того, використання мовного портфоліо у навчальному процесі дає змогу формувати самостійність студентів, визначати їхні перспективи щодо вивчення іноземної мови в межах теми, семестру, навчального року, сприяє самовдосконаленню, підвищенню мотивації, стимулює розвиток критичного мислення.

Мета статті – дослідити ефективність та доцільність впровадження технології Європейського мовного портфоліо у процес мовної підготовки майбутніх учителів іноземної мови у закладі вищої освіти.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблемі використання Європейського мовного портфоліо у методиці навчання іноземних мов присвячено низку праць (О. Карп'юк, О. Мисечко, С. Ніколаєва, З. Никитенко, О. Плохотнюк, М. Остренко, А. Ходцева, І. Михайлова, A. Dobson, D. Little, M. Muller, J. Trim), в яких теоретично обґрунтовано деякі положення щодо функціонального використання технології мовного портфоліо для оцінювання знань з англійської мови з урахуванням педагогічних інновацій та модернізації змісту освіти загалом. Незважаючи на те, що технологія мовного портфоліо все активніше застосовується нині в закладах загальної середньої освіти, однак, на нашу думку, поза увагою залишається студентська аудиторія. Наявні на сьогодні Європейські мовні портфоліо, розроблені зарубіжними методистами, як правило, не використовуються в українських закладах вищої освіти.

В Україні проведені окремі дослідження, сфокусовані на використанні Європейського професійно-орієнтованого мовного портфоліо у ході підготовки юристів (Ягеніч, 2009) та економістів (Ягельська, 2004), запропонований Європейський професійний портфель майбутнього вчителя мови (Мисечко, 2010).

З огляду на незначну кількість досліджень, присвячених проблемі використання Європейського мовного портфоліо у закладах вищої освіти, окреслена тематика є неабияк актуальною нині, а отже, потребує нових точок зору на цю проблему.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейське мовне портфоліо (the European Language Portfolio) було розроблено й апробовано відділом мовної політики при Раді Європи в Страсбурзі із 1998 по 2000 роки. Саму ідею було зреалізовано в Німеччині, Франції та Швейцарії, а згодом вона була успішно випробувана в 15 країнах, що були членами Ради Європи. В Україні Європейське мовне портфоліо було презентовано у 2003 році.

Як зазначається в пояснювальній записці для користувача, головними завданнями мовного портфоліо є:

- спонукання майбутніх учителів до рефлексії над здобутими професійними компетенціями та знаннями, на яких ці компетенції ґрунтуються;

- допомога в підготовці до майбутньої професійної

діяльності у різноманітних навчальних контекстах;

- стимулювання студентської науково-дослідницької роботи та наукових дискусій між студентами, а також студентами, викладачами та наставниками (менторами);

- сприяння самооцінюванню студентами своїх професійних компетенцій;

- допомога в усвідомленні майбутніми педагогами своїх сильних і слабких професійних сторін;

- забезпечення інструментом фіксації власного прогресу під час навчальної практики (Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, 2003, с. 83–88).

Єдиного трактування терміна «портфоліо» на сьогодні не існує. Під портфоліо зазвичай розуміють новий підхід до навчання, під час якого формується зовсім інша (порівняно з усталеними методиками навчання) взаємодія між викладачем і студентом, в ході якої визначаються нові завдання та критерії оцінки знань (Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, 2003, с. 473).

Мовне портфоліо (або Мовний портфель) – це пакет матеріалів / документів, які дозволяють студентові самостійно фіксувати та оцінювати власні досягнення і досвід в оволодінні іноземними мовами незалежно від методів і засобів навчання, які використовуються при цьому. За результатом наявних продуктів навчальної діяльності, представлених у мовному портфоліо, як студенти, так і викладачі мають можливість самостійно або спільно аналізувати й оцінювати обсяг навчальної роботи і спектр досягнень в оволодінні мовою та іншомовною культурою. За твердженням Н. Ягельської, специфіка функціонування мовного портфоліо полягає у реалізації своєрідної системи контролю, заснованої на самоконтролі та самооцінці здобувача освіти (Ягельська, 2004).

У нинішній практиці викладання іноземних мов, залежно від його цільової спрямованості, ефективними є такі види мовне портфоліо:

1. Мовне портфоліо як інструмент самооцінки досягнень студента в процесі оволодіння іноземною мовою і рівня володіння іноземною мовою (Self-Assessment Language Portfolio).

2. Мовне портфоліо як інструмент автономного вивчення іноземної мови (Language Learning Portfolio).

Види Мовного портфоліо можуть варіюватися залежно від одноцільової або комплексної спрямованості: мовне портфоліо із читання (Reading Portfolio); мовне портфоліо з аудіювання (Listening Portfolio); мовне портфоліо з говоріння (Speaking Portfolio); мовне портфоліо за листом (Writing Portfolio); мовне портфоліо взаємопов'язаного навчання видів іншомовної мовленнєвої діяльності (Integrated Skills Portfolio).

3. Багатоцільовий мовний портфель, що включає різні цілі в процесі оволодіння іноземною мовою (Comprehensive Language Portfolio).

Відповідно до прийнятих Радою Європи стандартів Європейське мовне портфоліо включає такі три обов'язкові компоненти: мовний паспорт (Language Passport); мовна біографія (Language Biography); мовне досьє (Dossier) (Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, 2003).

Мовний паспорт включає самооцінку студента, а

також оцінку викладачем його мовних та мовленнєвих компетенцій. Означений розділ, як правило, містить: фото здобувача освіти та його анкетні дані, автобіографічні записи (резюме), самохарактеристику (інформацію про риси характеру, захоплення, хобі тощо); таблиці оцінки та самооцінки мовних і мовленнєвих компетенцій, складені відповідно до Європейської шкали оцінювання рівнів їхньої сформованості; критерії оцінювання навчальних досягнень; самооцінку володіння мовою, представлену самим студентом; інформацію про те, де і коли здобувач вищої освіти вивчав іноземну мову, який має досвід її реального використання. Зважаючи на це, мовний паспорт є своєрідним підсумком досвіду студента у вивченні та використанні іноземної мови, свідченням його досягнень на певний момент щодо рівня оволодіння іноземною мовою, визначеного відповідно до Європейської шкали оцінювання рівнів комунікативних компетенцій.

Мовна біографія – використовується з метою встановлення проміжних цілей та перевірки власних досягнень здобувача освіти у навчанні, визначення значущих етапів мовного й міжкультурного спілкування. Мовна біографія передбачає залучення студента до організації власної індивідуальної іншомовної діяльності у процесі навчання та спостереження за своїми успіхами і результатами. Вона передбачає наявність таких складників: план роботи з навчальної дисципліни за семестр, рік (індивідуальний навчальний план); коментарі самого студента щодо кожної з робіт, зібраних у досьє (пояснення важливості для нього її виконання, яку мету студент поставив і якої мети досяг, чого навчився, що зрозумів, як виконання роботи змінило його); таблицю оцінювання викладачем рівня володіння студентом мовою і мовленням (заповнюється у вигляді графіка із зазначенням виду мовленнєвої діяльності, що оцінюється); таблицю самооцінювання студентом власних навчальних досягнень.

Отже, мовна біографія сприяє розвитку навичок планування, рефлексії та самооцінки в процесі вивчення іноземної мови, інформує студента про досвід вивчення і застосування мови в аудиторний та позааудиторний періоди, заохочує до постановки цілей і складання плану їхнього досягнення, допомагає у роботі власних навчальних стратегій.

Мовне досьє – демонструє відібрані й систематизовані здобувачем освіти творчі роботи, що свідчать про його досягнення у навчанні, а також різноманітні зразки з практики його іншомовної діяльності.

Серед творчих робіт різних жанрів варто виокремити такі: відгуки на прочитану книгу, прослухану радіопередачу, переглянутий кінофільм; письмові роботи, написані відповідно до формату міжнародних іспитів (наприклад, лист особистісного характеру, діловий лист, інформаційний лист); твори, есе, реферати, тексти доповідей, оповідання, сценарії; матеріали творчих (індивідуальних і групових) проєктів, мультимедійні презентації, колажі, слайдофільми, відео (не лише з аудиторної, а й позааудиторної мовленнєвої діяльності); глосарій термінів, складений студентом на основі прочитаних матеріалів, термінологічний словник; пам'ятки, рекомендації щодо розвитку навчальних умінь (наприклад, уміння організувати роботу,

прискорити темп читання або письма, алгоритм роботи над твором); результати участі в олімпіадах, конкурсах, зокрема грамоти, дипломи, сертифікати про здачу іспитів, свідоцтва про успішне закінчення курсів або участі в міжнародних програмах, інші форми визнання досягнень студента; аркуш свідчень про власні досягнення (інформаційна карта участі власника портфоліо в заходах з іноземної мови), наприклад, участь у предметному тижні, науковій конференції тощо.

Завдання студента – регулярно поповнювати своє мовне портфоліо найбільш вартісними зразками його робіт, які він відбирає особисто. На кожній роботі обов'язково слід зазначити дату її виконання. Портфоліо оцінюється викладачем в кінці кожного семестру і повертається студенту. Нотатки / коментарі викладача, пов'язані з виконанням портфоліо, студент розміщує у власній мовній біографії.

Звичайно, наведений вище перелік матеріалів, які можна включити до мовного портфоліо, має рекомендаційний характер. Зважаючи на це, кожен викладач може вносити зміни відповідно до рівня комунікативних умінь своїх студентів та їхньої навчальної дисципліни.

Отже, систематична робота з усіма компонентами мовного портфоліо дозволяє здобувачеві вищої освіти:

- наочно представити успіхи в оволодінні іноземною мовою;
- усвідомити цінність міжкультурного спілкування у найближчому оточенні (групі, родині тощо);
- підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови;
- формувати самооцінку у процесі оволодіння мовою;
- оцінити власний рівень володіння іноземною мовою та зіставити його з європейськими нормами;
- визначити (разом із викладачем) найбільш раціональні способи вдосконалення іншомовних навичок та вмінь.

Висновки. Сьогодні здобувачі вищої освіти є активними учасниками освітнього процесу, а це зі свого боку сприяє формуванню в них готовності до самоуправління навчально-пізнавальною діяльністю, рефлексивної самооцінки та комплексного контролю, як-от контролю викладача, взаємо- та самоконтролю. У зв'язку з цим Європейське мовне портфоліо має стати невід'ємним компонентом сучасного цілісного навчально-методичного комплексу із практичного курсу іноземної мови та інших профільних дисциплін на мовних факультетах.

Наведені нами характеристики означеної технології дозволяють стверджувати, що її використання в організації освітнього процесу на факультетах іноземної філології закладів вищої освіти є вагомим чинником підвищення якості формування професійної та комунікативної компетенцій у процесі реалізації системи контролю навчальних досягнень студентів з іноземної мови та ефективним засобом оптимізації процесу мовної професійно орієнтованої підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробку уніфікованої системи оцінювання технології мовного портфоліо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. (2003) / за наук. ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт. 273 с.

Trim, J., North, Br., Coste, D. (2001). *Europarat: Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen: Lernen, lehren, beurteilen*. München: Langenscheidt. 248 s.

Bimmel, P., Rampillon, U. (2000). *Lernerautonomie und Lernstrategien*. München: Goethe-Institut. 208 s.

Ягеніч, Л. (2009). Розробка мовного портфеля для майбутніх юристів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Педагогіка»*. № 1. С. 97–103.

Ягельська, Н. В. (2004). Європейський Мовний Портфель для економістів як засіб реалізації контролю і самоконтролю. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. Вип. 7. С. 275–281.

Мисечко, О. Є. (2010). Європейський портфель майбутнього вчителя-мовника: погляд з України. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики»* / ред. кол. Н. В. Гузій та ін. Вип. 11 (21). Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова. С. 98–102.

REFERENCES

Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vuvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Global European Recommendations with thorough coverage:

conversion, calculation, evaluation]. (2003) / za nauk. red. S. Yu. Nikolaieva. Kyiv: Lenvit. 273 s. [in Ukrainian].

Trim, J., North, Br., Coste, D. (2001). *Europarat: Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen*. München: Langenscheidt. 248 s. [in German].

Bimmel, P., Rampillon, U. (2000). *Lernerautonomie und Lernstrategien*. München: Goethe-Institut. 208 s. [in German].

Yahenich, L. (2009). Rozrobka movnoho portfelia dlia maibutnix yurystiv [Development of a business portfolio for upcoming lawyers]. *Naukovi zapysky Ternopils'koho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriiia «Pedahohika»*. № 1. S. 97–103. [in Ukrainian].

Yahelska, N. V. (2004). Yevropeyskyi Movnyi Portfel dlia ekonomistiv yak zasib realizatsii kontroliu i samokontroliu [European Management Portfolio for economists as a means of implementing control and self-control]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho lnhvistychnoho universytetu. Seriiia «Pedahohika ta psykholohiia»*. Kyiv: Vyd. tsentr KNLU. Vyp. 7. S. 275–281. [in Ukrainian].

Mysechko, O. Ye. (2010). Yevropeyskyi portfel maibutnoho vchytelia-movnyka: pohliad z Ukrainy [The European portfolio of the future teacher-movie: a look from Ukraine]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 16 «Tvorcha osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky»* / red. kol. N. V. Huzii ta in. Vyp. 11 (21). Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova. S. 98–102. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 04.09.2023